

Pekka Ohtokangas

SIGNAALISTA MELUKSI

Integroiva kirjallisuuskatsaus kokeelliseen journalismiin

SIGNAALISTA MELUKSI

Integroiva kirjallisuuskatsaus kokeelliseen journalismiin

Pekka Ohtokangas
Opinnäytetyö
Kevät 2020
Viestinnän tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu

Viestinnän tutkinto-ohjelma, journalismin suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Pekka Ohtokangas

Opinnäytetyön nimi: Signaalista meluksi – Integroiva kirjallisuuskatsaus kokeelliseen journalismiin

Työn ohjaaja: Teemu Palokangas

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: kevät 2020

Sivumäärä: 27

Tässä tutkielmassa määrittelen kokeellisuutta journalismissa. Kokeellinen journalismi on jokseenkin uusi ja vähän käytetty termi, joten sen määrittelemisen on yritykseni rohkaista journalisteja kokeilemaan kokeellisuutta työssään. Tutkielmassani käyn läpi journalismin peruseriaatteita, jonka jälkeen tutkin journalismin ajatuksia, joihin kokeellista lähestymistapaa voitaisiin soveltaa. Lopuksi määrittelen kokeellisuutta taiteenlajien kautta ja luonnostelen, mitä kokeellinen journalismi voisi olla.

Tämä on integroiva kirjallisuuskatsaus, joten en esittele tuloksia, vaan käyn läpi käsitteitä ja vedän ne yhteen pohdinnassani.

Tutkielmani haastaa journalismin monet peruseriaatteet, ja totuuden, objektiivisuuden ja ihmisen narratiivin pohtiminen onkin herättänyt kysymyksen journalismin perimmäisestä agendasta. Jos totuus ja objektiivisuus suljetaan pois, jää jäljelle moraalilla opetuksilla ryyditettyjä tarinoita. Totuudella ja objektiivisuudella leikkittely kokeellisuuden nimissä voi osoittautua hedelmälliseksi, mutta myös vaaralliseksi peliksi.

Aiheen tutkimista voi jatkaa tulevaisuudessa pohtimalla esimerkiksi kokeellisia lähestymistapoja journalistisiin rakenteisiin ja tyylilajeihin.

Asiasanat: journalismi, kokeellisuus, objektiivisuus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences

Degree programme in Communication, Option of Journalism

Author: Pekka Ohtokangas

Title of thesis: Signal to Noise – An Integrative Literature Review on Experimental Journalism

Supervisor: Teemu Palokangas

Term and year when the thesis was submitted: spring 2020 Number of pages: 27

The aim of this paper is to discuss the concept of experimental journalism. Experimental journalism is a relatively new term which is not in common use, and by outlining a definition for it I hope to encourage journalists to make use of an experimental approach in their work. This paper goes through some of the main principles of journalism, while drawing attention to selected focus points that would allow for a more experimental approach. Finally, I will discuss the definitions of experimentalism in art, and arrive at a suggested outline for the concept of experimental journalism.

This paper is an integrative literature review, and as such will not offer new findings. Instead it takes a look at key concepts and principles of both journalism and experimentalism, and concludes in a discussion on possible points of intersection.

This paper challenges many of the basic principles of journalism; contemplation on the ideals of truth and objectivity as well as personal narratives raises questions about the ultimate purpose of journalism. Without truth and objectivity, all that is left are morality tales. Experimenting with truth and objectivity could prove to be a rewarding, yet dangerous game.

In future papers the topic could be expanded on by discussing the applications of an experimental approach in different text types or genres of journalism.

Keywords: journalism, objectivity, experimentalism

SISÄLLYS

SISÄLLYS.....	5
1 JOHDANTO.....	6
2 VIESTINTÄPROSESSI.....	8
2.1 Viestintä.....	8
2.2 Viestintäprosessi yksisuuntaisena viestintänä.....	9
2.3 Shannonin ja Weaverin malli.....	9
2.4 Sanoman koodaaminen.....	10
3 JOURNALISMI.....	12
3.1 Journalismin määritelmä.....	12
3.2 Totuus ja sosiaaliset rakenteet.....	13
3.3 Fiktio kokeellisena työkaluna.....	14
3.4 Pyrkimys objektiivisuuteen.....	15
3.5 Journalismin moodit.....	16
4 VAIHTOEHTOINEN JOURNALISMI.....	17
5 KOKEELLINEN JOURNALISMI.....	19
6 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	22
7 POHDINTA.....	24
LÄHTEET.....	25
LIITTEET.....	23

1 JOHDANTO

Journalismin konventiot ovat tiukat. Uutinen on kuin sakramentti: jo pienelläkin leikkittelyllä voi olla vakavat seuraukset. Tiedon – signaalin – mekaanisen välittämisen ja vastaanottamisen väliin mahtuu merkitys, kulttuurilliset hienovaraisuudet ja tarinat. Nuo merkitykset voivat kuitenkin sotkeutua, kadota hälyyn, tulla väärinymmärretyksi tai jo lähtökohtaisesti tulla väärin esitettyksi. Kokeellinen taide kätkee monesti merkityksiään itsetarkoituksellisesti, turvautuen niin kutsuttujen erikoiskoodien sisään- ja uloskoodaamiseen. Uutisjournalismi taas pyrkii selkeyttämään viestiään, tekemään siitä helposti ymmärrettävää, ainakin periaatetasolla. Käytännössä kuitenkin tarinalliset feature-jutut, pakinat, kolumnit ja muut journalismin lajityypit sotkevat vesiä. Koska signaali voi kadota merkityshälyyn jo muutenkin, uskon, että kokeelliselle journalismille voisi olla tilaa ja tilausta. Tutkielmani paneutuu kokeellisuuteen mahdollisena häiriötekijänä, mutta myös mahdollisena viestin kirkastajana.

Kiinnostukseni aihetta kohtaan kumpuaa produktiostani, kokeellista musiikkia ja itseilmaisua käsittelevästä podcast-sarjasta. Kokeellisuuden ja itseilmaisun ideoita taiteen puolella ajatellessani aloin pohtia kokeellisuutta myös journalismin kentällä. Lähden tutkielmassani ottamaan selvää, onko journalismin saralla tilaa kokeellisuudelle ja millä alueilla kokeellisuutta voi harjoittaa.

Tutkielmassani mietin kokeellisuutta journalismissa ja myös sitä, miksi harkita kokeellista lähestymistapaa journalismiin. En pyri tarjoamaan konkreettisia tapoja kokeilla, vaan ehdotan niitä ajatuksia, joissa kokeellisuutta voisi harjoittaa. Rajaan kuitenkin välineellisyyden tutkielmani ulkopuolelle, eli en pohdi kuinka erilaisia laitteita käyttäen voitaisiin saavuttaa kokeellisia tuloksia. Sen sijaan tässä kirjallisuuskatsauksessa tutkin journalismin rajoja ja haastan monia sen peruseriaatteita löytääkseni niitä kohtia, mihin kokeellisuus voisi istua. Aloitan tarkastelemalla viestintäprosessia ja koodeja. Sen jälkeen tutkin journalismia ja sen ihanteita. Pohdin myös faktuaalisuutta, fiktiota ja vaihtoehtoisia journalismia. Lopuksi pohdin kokeellisuutta ja kokeellista journalismia.

Kokeellinen journalismi on termi, joka ei ole suuremmin käytössä Suomessa tai englanninkielisessä maailmassa. Lähimmäs termin merkitystä pääsee vaihtoehtoinen journalismi

(alternative journalism), joka pitää sisällään kokeellisuutta, mutta käsittää myös liudan muita journalismin muotoja, kansalais- ja alakulttuurijournalismin, piraattiradiot ja sen sellaiset. Vaihtoehtoista journalismia värittää kysymys siitä, kuka saa tiedottaa, kenelle ja mitä. Kysymys on yhteiskunnallinen, kuten kaiken viestinnän kohdalla. On kuitenkin mielekästä pohtia journalisminkin kokeellisuutta, sillä – kuten myöhemmin käy ilmi – pelkkä rajojen puskeminen ja tradition rikkominen ei aina riitä muutoksen tekemiseen. Kokeellisuus toimii rajojen tuolla puolen, ja kokeellisuuden nimissä on suositeltavaakin epäonnistua. Ehkei journalismin puolella epäonnistuminen ole suotuisaa, mutta oikein valitulla hetkellä suoritettu, epäonnistumiseen johtanut kokeilu journalismin parissa tuskin johtaa katastrofiin, luultavasti vain naurunalaiseksi joutumiseen.

Eräs kokeellisuuden määräävä piire kuuluu yksinkertaisuudessaan: asioiden tekeminen ja kartoittaminen siitä huolimatta, ettei tekijä tiedä lopputulemaa eikä edes välttämättä osaa tehdä käsillä olevaa asiaa. Kokeellisuus on läsnä vahvasti taiteenlajien tai alojen välillä tapahtuvissa töissä, sillä silloin yleensä tekijä on tekemässä jotain uutta. (Tiits 2020.)

Kokeellisuutta mietittäessä vastaan tulee vääjäämättä myös kysymys journalismin tulevaisuudesta ja journalismin arvoista ja tavoitteista. Objektiivisuus, sen nousu, tuho ja toinen tuleminen ovat teemoja, jotka nousevat myös esille ikään kuin kokeellisuuden pohdinnan sivutuotteena.

Tutkimusmetodikseni valitsin integroivan kirjallisuuskatsauksen. Kuten edellä mainitsin, kokeellinen journalismi on uusi tai vähän käytetty termi, joten pyrin määrittelemään, mitä se voisi pitää sisällään, haastamalla journalismin perusperiaatteita.

2 VIESTINTÄPROSESSI

Seuraavaksi käyn läpi Shannonin ja Weaverin mallin, jonka yksinkertainen, mutta tehokas tapa esittää viestintää prosessina voi havainnollistaa kokeellisuuden haasteen viestinnässä. Sen jälkeen pohdin koodeja hieman tarkemmin. Erikoiskoodit ovat olennainen osa kokeellisuuden haasteellisuuden ymmärtämistä.

2.1 Viestintä

Hyvin yksinkertaisesti sanottuna viestintä on viestien lähettämistä ja vastaanottamista (Kunelius 2003, 10). Viesti, signaali, kuinka yksinkertainen tahansa, voi pitää sisällään esimerkiksi koko maailman historian kirjallisuuden. Viesti voi olla rivikaupalla merkkejä, ja silti olla tarkoittamatta mitään. Viestin sisällön määrää sen lähettäjä, mutta sen tulkitsee sen vastaanottaja. Tulkinta tapahtuu vastaanottajan kulttuuritaustan, koulutuksen ja kasvatuksen, kaikkien ulkoisten ja sisäisten muuttujien valossa. (Kunelius 2003, 15–17.)

Viestintä toimii koodien ja merkkien varassa. Ihmisten tekemät merkit viittaavat “itsensä ulkopuolisiin seikkoihin ja ovat tällaisina välineitä merkityksen antamiseksi”. Koodit taas määräävät, miten merkit voidaan kytkeä toisiinsa. (Fiske 1992, 14.) Kunelius (2003, 11) on samoilla linjoilla. Hänen mukaansa “jokaisella viestintään osallistuvalla ihmisellä on oltava käytössään koodi, avain, jolla hän voi avata sanoman merkkien välittämän merkityksen”. Puhun lisää koodeista myöhemmin erikoiskoodien yhteydessä.

Kunelius ja Fiske molemmat puhuvat myös merkkijärjestelmän kulmakivistä, merkistä. Merkki on juuri se asia, joka mahdollistaa yhdellä merkillä, symbolilla, valtavan suureen asiakokonaisuuden sisällyttämiseen pieneen tilaan, jos sille merkille, symbolille, on yhteisesti annettu merkitys. Merkki viittaa itsensä ulkopuolelle. Merkki esittää jotakin ja edustaa jotakin, “tekee läsnä olevaksi jotain sellaista, joka on muualla tai toisaalla” (Kunelius 2003, 12). Merkit, symbolit, ympäröivät meitä joka päivä. Kultaiset kaaret kertovat McDonaldsin läsnäolosta, ja sinisen valon välähdys saa etsimään katsellaan poliisiautoa. Symboleilla on merkittävä asema yhteiskunnassa.

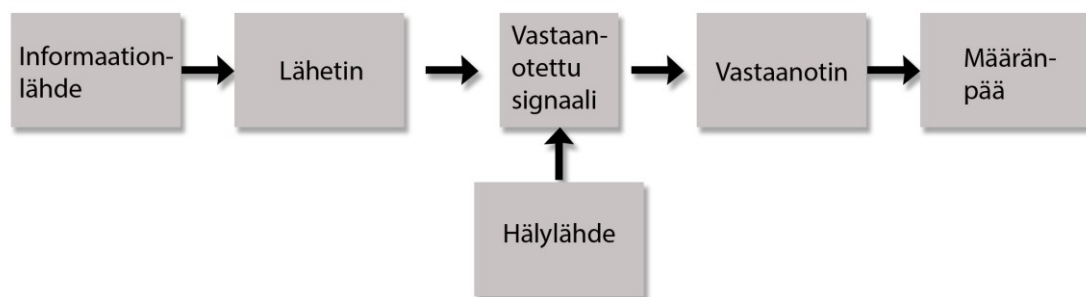
2.2 Viestintäprosessi yksisuuntaisena viestintänä

Prosessimainen lähestymistapa viestintää kohtaan on toiminut viestinnän tutkimuksen alkusysäyksenä (Fiske, 1992, 19). Prosessimainen lähestymistapa on myös saanut osakseen paljon kritiikkiä, sillä se jättää huomioimatta paljon viestintään liittyviä hienovaraisuuksia. Stuart Hall esittää (1992, 133) viestintäprosessista puuttuvan ”rakenteellinen näkemys prosessin eri osista monimutkaisena suhderakenteena”.

Viestintäprosessi on kuitenkin oiva malli, kun pohditaan suhteellisen yksisuuntaista viestintää, eli lähetystä. Lähetys ei ole keskustelu, viestijä ei saa välitöntä palautetta viestin vastaanottajalta, joten moni viestinnän hienovaraisuus jää toteutumatta tässä tapauksessa.

2.3 Shannonin ja Weaverin malli

Shannonin ja Weaverin teoksessa *Mathematical Theory of Communication* esittämää viestintämallia pidetään alkusysäyksenä viestinnän tutkimukselle. Malli on hyvin yksinkertainen, sillä sen alkuperäinen tarkoitus oli puhtaasti mekaaninen: eri viestintäkanavien tehokkaimman käytötavan löytäminen. Malli on toiminut kuitenkin yksinkertaisuutensa ansiosta jatkokehittelyn alustana. (Fiske 1992, 19.)

KUVIO 1. SHANNONIN JA WEAVERIN VIESTINTÄMALLI (FISKE 1992, 20).

Shannon ja Weaver jakoivat mallinsa ongelmat kolmeen tasoon. Taso A tarkoittaa teknisiä ongelmia, taso B merkityksen ongelmia ja taso C tehokkuusongelmia. (Fiske 1992, 20.) Käsillä

olevan aiheen kannalta tasot A ja B ovat mielenkiintoisimpia, sillä pureudun nimenomaan merkityksien ja välineen luomiin ongelmiin.

Viestintämallin (kuvio 1) janana etenevän signaalin katkaiseva hälylähde on myös tutkielmani kannalta mielenkiintoinen asia. Shannon ja Weaver ajattelivat hälylähteen tasolla A tarkoittamaan mekaanista hälyä, kohinaa tai räjähdyksiä puhelinlinjalla. He laajensivat ajatusta myös tasolle B eli merkityshälyksi. Merkityshäly tarkoittaa kaikkea merkityksen vääristymää, joka vaikuttaa sanoman vastaanottoon (ja täten sen ymmärtämiseen) (Fiske 1992, 22).

Itse olen taipuvainen ajattelemaan tasojen A:n ja B:n hälynlähteen väliin uuden tason, joka voi olla mekaaninen ja käsitteellinen ja joka vaikuttaa myös merkitystasolla. Aiheen kannalta ajattelen siis kokeellisuutta niin käsitteenä kuin toimintana, potentiaalisena hälylähteenä. Kokeellisuus kätkee tai sotkee välittämänsä merkityksen (ks. sanoman koodaaminen), ja koska kokeellisuus on useammin kuin ei välineellistä, tapahtuu häly mekaanisella tasolla.

Shannonin ja Weaverin malliin kuuluvat myös käsitteet toiste ja haje. Näissä toiste on helpommin ymmärrettävissä. Fiskeen mukaan toiste tarkoittaa "sitä, mikä sanomassa on ennustettavaa tai totunnaista". Haje taas on heikosti ennustettava. Fiske toteaa, että heikosti ennustettava sanoma on hajeinen ja informaatiopitoinen. Toiste, vaikkakin sisällöltään informaatioköyhää, auttaa viestin vastaanottamisessa ja uloskoodaamisessa. Toiste tarjoaa mahdollisuuden virheiden tarkastamiseen ja auttaa valmistautumaan vastaanottamaan hajeisen viestin. (Fiske 1992, 25-26.)

Kokeellisuuteen kuuluu yleensä myös yllättävien asioiden kertominen. Harvoin tulee vastaan teosta, jonka sanoma on "hei, mitä kuuluu?". Täten voidaan suhteellisen turvallisesti olettaa, että kokeellisen teoksen sanoma on heikosti ennustettava, eli hajeinen ja informaatiopitoinen, siinä mielessä, että informaatio on vastaanottajalle yllättävää tai uutta. Tästä syystä ajattelen kokeellisuuden myös mahdolliseksi merkityshälyksi.

2.4 Sanoman koodaaminen

On tärkeää erottaa käyttäytymistä säätelevät koodit, jotka ovat enemmän tai vähemmän yhdessä sovittuja tapoja toimia, ja merkityksellistävät koodit. Juuri merkityksellistävät koodit ovat

merkkijärjestelmä. Sisään- ja uloskoodaaminen voidaan mieltää sanoman paketoimiseen ja paketin aukaisemiseen. Sisäänkoodaamisessa sanoma kielellistetään. Uloskoodaaminen taas tarkoittaa yksinkertaistettuna asian tulkitsemista. (Fiske 1992, 44.)

Koodeja ei tulkita väärin, vaan puhutaan poikkeavasta uloskoodaamisesta. Tällöin esimerkiksi erilaisesta kulttuuritaustasta tuleva henkilö saattaa tulkita taideteoksen toisin, kuin taiteilija on sen tarkoittanut. Näin ollen on hyödyllistä puhua myös poikkeavasta sisäänkoodaamisesta. Tällöin sisäänkoodaaja ei ota huomioon viestin olevan tulkittavissa toisin erilaisen kulttuurillisen tai alakulttuurillisen taustan omaavalle. (Sama, 105–107.)

Teorioita erilaisista koodeista riittää. Aiheeni kannalta mielenkiintoinen koodi on erikoiskoodi. Erikoiskoodi on suunnattu määritetyille yleisölle, joka yleensä vielä haluaa oppia erikoiskoodin. Erikoiskoodia käyttävän viestijän oletetaan tietävän enemmän, tai viestivän eri tavoin. Erikoiskoodit voivat olla elitistisiä tai sosiaalisesti erottelevia. Erikoiskoodeja käytetään yleensä siis korkeakulttuurisessa kontekstissa. Fiske ottaa esimerkiksi Stockhausenin, aikansa yhden kokeellisemmista säveltäjistä, musiikin. Kokeellisuuden ymmärtäminen vaatii siis halun oppia ymmärtämään, halun oppia koodin. Oppimisen kannalta on ikävää, etteivät koodit ole kiveen hakattu, vaan ne muuttuvat ja elävät. (Sama, 102–103.)

3 JOURNALISMI

3.1 Journalismin määritelmä

Journalismi pyrkii päällisin puolin ajankohtaisuuteen ja faktuaalisuuteen. Risto Kunelius kirjoittaa kirjassaan *Viestinnän vallassa* (2003, 21) ajankohtaisuuden löytyvän jo sanan journalismi etymologiasta. Ranskan kielen *le jour* tarkoittaa päivää, *journalin* taas tarkoittaa päiväkirjaa. Journalismi on kuitenkin muutakin kuin ajankohtaisuutta. Journalistit mielletään portinvartijoiksi. Journalisti tunnistaa ja valitsee olennaiset tiedot, tarkistaa, tulkitsee ja selventää tiedon yleisölleen. (Seppänen & Väliverronen 2014, 210–211.) Journalismi on siis tiedon kuratoimista ja tulkitsemista ja sen esille panemista. Journalismia leimaa vahva ammattietiikka ja itsesääntely. Journalisti on sääntöjensä mukaan vastuussa ennen kaikkea yleisölleen, ja kaikki tieto käsitellään journalistin perusteiden. Journalisti ei saa taipua ulkopuolisen painostuksen edessä tai käyttää asemaansa väärin omien etujen tavoitteluun ja hänen lähteidensä täytyy olla läpinäkyviä. (Julkisen sanan neuvosto 2014.)

Journalistien itsesääntelyyn tarkoitettujen Journalistin ohjeiden tarjoavatkin mielenkiintoisen katsauksen journalistien ammattimaiseen maailmankuvaan. ”Journalisti on vastuussa ennen kaikkea lukijoilleen, kuulijoilleen ja katselijoilleen” kuuluu ensimmäisen ohjeen alkupuoli. Vaikkakin ohjeet on laadittu enemmän uutisjournalismia silmällä pitäen, otetaan ne huomioon myös muussa toimitustyössä. ”Heillä on oikeus saada tietää, mitä yhteiskunnassa tapahtuu” kuuluu ensimmäisen ohjeen loppupuoli. (Julkisen sanan neuvosto 2014.) Journalistien ohjeiden mukaan elävä journalisti ajaa kaksilla rattaila. Hän suojelee totuutta, mutta palvelee yleisöään.

Ensimmäinen ohje kokonaisuudessaan on hyvin kirkasotsainen ohje, joka maalaa kuvan journalistista totuuden pyyteettömänä ritarina, joka puolustaa yleisönsä oikeutta saada tietää. Tuo sama yleisö tuo kuitenkin journalistin takaisin maanpinnalle: katsojalukuihin, klikkeihin ja muuhun analytiikkaan pohjaava päätöksenteko luovuttaa ainakin osan journalistista päätösvaltaa toimituksen ulkopuolelle. Yleisön käytös sanelee, mitä heille tarjotaan.

3.2 Totuus ja sosiaaliset rakenteet

Kielitoimiston sanakirja määrittelee sanan *fakta* tarkoittavan tosiasiaa, seikkaa ja tosiota. Totuuden määritelmä taas kuuluu ”se mikä on totta, vastaa todellisuutta; tosiasia” samaisen sanakirjan mukaan. (2020.) Risto Kuneliuksen mukaan nykyisellään journalismi pyrkii kertomaan, mitä maailmassa tapahtuu tai on juuri tapahtunut. Ensin tapahtuu, ja sitten raportoidaan. (2003, 21.) Faktapohjaisuus myös ohjaa journalismia katsomaan menneeseen. Se pakottaa kysymään, mitä ON tapahtunut, sillä tulevaisuuden faktat tullaan olemaan spekulatiivisia, vaikka valistuneita arvauksia olisivatkin. Kunelius myös kyseenalaistaa totuudet: kun juttukeikalle lähdetään voidaan miettiä, kuinka valittu lajityyppi on ohjannut faktojen löytämistä tai muokannut todellisuuden tapahtumia (2003, 22).

Kun puhutaan ihmisten välisistä totuuksista, faktoista, tosiasioista, puhutaan sosiaalisista rakenteista. Sosiaalinen konstruktionismi tarkoittaa tieteenfilosofista suuntausta, jossa tiedon, todellisuuden ja sen rakenteiden ajatellaan muodostuvan sosiaalisessa ja kielellisessä vuorovaikutuksessa (Jyväskylän yliopisto 2015). Suuntauksessa korostetaan kielen merkitystä todellisuuden muovaajana ja tutkitaan kuinka sosiaalisesti rakentuneet niin kutsutut faktat muuttuvat (Vihma, Hartikainen, Ikäheimo & Seuri 2018, 59). Konstruktionismille löytyy kritiikkiäkin. Suuntauksen nimissä tehdyissä tutkimuksissa kaikki tuppaa hahmottumaan vallan ja kielen kautta, joten konkreettinen todellisuus ja sen muutokset jäävät hieman unholaan. (Vihma ym. 2018, 59.)

Arkipäivän uutistytön tasolla on vaarallista kyseenalaistaa faktat. Kuolonuhreja vaatinut autokolari on silti kuolonuhreja vaatinut autokolari, sitä tai omaisten surua ei tee tyhjäksi yksikään kielenkääntötempu tai ylätasoinen ajatus. Valtakunnallisella tai kansainvälisellä tasolla faktojen kieltäminen on aivan eri luokkaa, ja jätänkin sen pohtimisen suosiolla toiseen kertaan. Kokeellisella tasolla totuuksien kyseenalaistaminen on kuitenkin turvallista ja terveellistä. Käsitteiden aihetta tarkemmin pohdinnassani.

Joten mitä on journalismi ilman faktoja? Jos faktuaalisuus poistetaan journalismista, päästään ison kysymyksen ääreen: Mihin journalismilla pyritään? Vastaus siis faabeleita ihmisapinoilla, eli tarinoita meistä itsestämme, moralistisella opetuksella rydytettynä. Lennard J. Davisin tutkimukset 1500-luvun arkkiveisuista antaa tukea väitteelle: Arkkiveisuja veisattiin kertomaan kansalle opettavaisia tarinoita. Vaikka totuudenmukaisuutta painotettiin, riitti

totuudenmukaisuuden määreeksi se, ettei kukaan voinut todistaa tarinaa epätodeksi. (Lassila-Merisalo 2009, 47.) Moraalisille tarinoille löytyy kirjallisuudentutkimuksen puolelta termi ekseplum, jonka määritelmän mukaan opettavainen, yksittäinen esimerkkitapaus edustaa laajempaa moraalista ongelmaa ja sen ratkaisua (Tieteen termipankki 2017). Ekseplumien käyttöä journalismissa on problematisoitu. Yksittäinen tapaus saattaa viraalisen ekseplumin logiikan mukaan muuttua edustukselliseksi ja hyvin pian normatiiviseksi, eli yleisö voi käsittää asian normaaliksi tavaksi toimia (Mäkelä 2018). Myös sinänsä paikkaansa pitävät moraaliset tarinat voivat kääntyä siis kertojaansa vastaan.

Aikaa, jossa tätä tutkielmaa kirjoitan, kutsutaan totuuden jälkeiseksi ajaksi (Vihma ym 2018, 9). Termi ei ole journalistien keskuudessa yleisesti rakastettu, mutta totuutta ja journalistien suhdetta totuuteen on syytä tutkailla. Kuten yllä mainitsin, ei totuuden tavoittelemista voi eikä kannata hylätä täysin, mutta totuuden poissaolon valossa voidaan tutkia journalistien tarkoitusta. Mitä journalistit tekevät ilman totuutta?

3.3 Fiktio kokeellisena työkaluna

Kunelius luonnehtii journalismia nelijalkaiseksi otukseksi, jonka yksi jalka kertoo tarinoita (2000, 9). Toden totta, oli sitten kyse tiukasta uutisesta tai henkilökuvasta, taustalla on aina tarina. Anna-Reetta Kytölähti sanoo tutkielmassaan pitkien, narratiivisten juttujen voivan hämärtää journalismin ja fiktion rajaa, mutta silkkää fiktiota journalismi ei koskaan voi olla (2018, 50). Oletan Kytölähden rinnastavan journalismin faktapohjaisuuteen. Kunelius varoittaa sitomasta journalismia liikaa faktapohjaisuuteen, huomauttaen pakinoidenkin kuuluvan journalismin piiriin (2003, 21).

Totuus on hankala asia. Kielellisellä ja käsitteellisellä tasolla se on sosiaalinen rakenne, emmekä voi koskaan olla sataprosenttisen varmoja aisteistamme. Näkökenttämme, kuten kamera, rajaa todellisuutta, aivomme kompensoivat aistiemme puutteita ja niin moni asia on tulkinnasta kiinni. Kykymme tulkita tilanteita tai henkilöitä riippuu monesta tekijästä: mistä kulttuuritaustasta tulemme, missä olemme, kuka meille puhuu ja mistä kulttuuritaustasta hän tulee, mitkä ovat hänen taustavaikuttimensa, ja mitkä ovat meidän intressimme ja niin edelleen.

Fiktion määritelmä Kielitoimiston sanakirjan mukaan on ”kuvitelma, epätodenmukainen olettamus, sepite”, tai ”kaunokirjallisuus tm. mielikuvitukseen perustuva kirjallisuus” (tietokirjallisuuden

vastakohtana), tai filosofiselta kantilta ”käsité, joka ei vastaa todellisuutta, mutta mahdollistaa tietyn asian kuvailemisen”. (2020.) Määritelmän mukaan meidän virheellinen tulkintamme tilanteesta voidaan siis lukea fiktioksi, vaikka omin silmin näimme ja omin korvin kuulumme. Lehtimiehien ohjeiden (sittemmin journalistiset ohjeiden) vuoden 1968 viimeinen kohta kuuluu: ”Mitä näet on uutinen, mitä tiedät on tausta, minkä tunnet on mielipide” (Julkisen sanan neuvosto, 2020). Fiktiota journalismin yhteydessä on mahdotonta ajatella ilman faktaa, mutta ehkä journalistin tulisi myös pohtia faktaa fiktion kautta. On kokeilemisen arvoinen asia punnita fiktion kykyä kertoa tosiasioita.

3.4 Pyrkimys objektiivisuuteen

Hemánus ja Tervonen sanovat objektiivisuudesta seuraavalla tavalla:

Joukkotiedotuksessa on pyrittävä objektiivisuuteen siksi, että jos siinä onnistutaan saavuttamaan mahdollisimman korkea-asteinen objektiivisuus - pelkkä pyrkimys ei tietenkään riitä - joukkotiedotuksella on mahdollisuuksia täyttää ylväin tehtävänsä: edistää vastaanottajissaan maksimaalisen realistista, ihannetapauksessa tieteellistä maailmankatsomusta. (Hemánus & Tervonen 1980, 135.)

Hemánuksen ja Tervosen mukaan vain maksimaalisella tieteellisellä maailmankatsomuksella saattoi henkilö oppia tuntemaan todellisuuden lainmukaisuudet (1980, 136). Kotimaiseen journalismiin objektiivisuus tuli ihanteeksi 1980-luvulla, mutta nytemmin sitä on alettu pitää epäuskottavana ja eettisesti arveluttavana käsitteenä niin journalismissa kuin viestinnän tutkimuksessa lähinnä konstruktionististen ajatusten takia, että kaikki tieto on rakennelmaa. (Lehtinen, 2014.) Heinonen ja Ruotsalainen kritisoivat objektiivisuutta, luonnehtien objektiivista asiatyylä kuivaksi, luotaantyöntäväksi ja näkökulmia rajoittavaksi. Kaksikon mukaan puolueettomuus nähdään vanhentuneena massamedia-ajan arvona. (2014, 61.)

Objektiivisuudelle Lehtinen (2014) tarjoaa vaihtoehdon objektiivisuus 2.0 eli kokoelmaa näkökulmia tai käsityksiä aiheesta. Tätä kokoelmaa journalistin sitten tulisi testata, kritisoida, todentaa ja epätodeksi osoittaa ja lopulta kirjoittaa, kuvantaa ja esittää. Samanlaisilla linjoilla ovat Heinonen ja Ruotsalainen (2014, 62): Objektiivisuutta kaivataan tulevaisuudessakin, mutta toimittajan tulee tuoda näkökulmansa ja positionsa selvästi esiin. Toimittajien tulee olla myös avoimia kritiikille ja tuoda näkökulmilleen vastakkaisia näkökulmia rohkeasti esiin.

3.5 Journalismin moodit

Television viihteellistymistä tutkinut Mats Ekström loi mallin journalismin kolmesta moodista. Ekströmin moodit ovat informaatio, tarinankerronta ja attraktio. Perinteisen kaksinapaisen informaatio vai tarinankerronta -pohdinnan päälle Ekström lisäsi attraktion, nähtävyyden. Attraktio on shokeeraava, spehtaakkelimainen, erikoislaatuinen juttu, jonka tarkoituksena on houkutella yleisö paikalle. (Aslama 2005, 59) Moodit auttavat ymmärtämään journalismin kuluttamisen viehätystä. Journalistit näkevät informaation tärkeimpänä asiana ja tarinankerronnan hieman toissijaisena, hyvän jutun merkinä (Kunelius 2000, 9).

4 VAIHTOEHTOINEN JOURNALISMI

Kuten johdannossa kerroin, vaihtoehtoinen journalismi on vaihtoehto suurien mediatalojen valtavirtajournalismille. Vaihtoehtoinen journalismi on laajempi termi, joka kattaa muun muassa radikaalin, ruohonjuuritason, yhteisö-, kansalais-, ja itsenäisen journalismin (Forde 2011, 2).

Vaihtoehtoinen journalismi uutisoi näkökulmia, jotka jäävät syystä tai toisesta uutisoimatta valtavirtamediassa. Vaihtoehtoinen journalismi on usein luonteeltaan poliittista ja radikaalia. (Coyer & Dowmunt 2007, 3.) Vaihtoehtoisen journalismin slogan on miltei kliseeksi muodostunut fraasi ”antaa äänen äänettömille” (Harcup 2019, 313). Ääni on kuitenkin etuoikeus, joka erottaa kansalaisen kuluttajasta (sama, 318). Toisen henkilön äänen – narratiivin – kieltäminen on hänen ihmisyytensä yhden perustavan aspektin kieltämistä (Couldry 2019, 45).

Se seikka, että vaihtoehtoinen journalismi on käsitteenä olemassa, osoittaa journalismin pyrkimyksen objektiivisuuteen epäonnistuneen. Valtavirta ei anna kaikkien äänien kuulua tasavertaisesti. Kuten johdannossa sanoin, kaikki viestintä on poliittista. Syyttävä sormi kääntyy osoittamaan journalistien lisäksi myös mediatalot omistavia tahoja (Forde 2011, 117). Moni vaihtoehtojournalisti onkin kääntänyt selkänsä neutraaliudelle heikompiensaisten eduksi. He saattavat viitata kintaalla objektiivisuudelle, mutta eivät suinkaan faktojen tarkastamiselle. (Forde 2011, 119.) Objektiivisuuden sijaan monet vaihtoehtojournalistit ovat valinneet moninäkökulmaisen, kollektiivisen ja keskusteleavan lähestymistavan (Hackett & Gurleyen 2019, 63).

Chris Atton tarjoaa vaihtoehtoista journalismia kohtaan kritiikkiä (2013, 131). Hänen mukaansa vaihtoehtoinen journalismi ei ole onnistunut saavuttamaan poliittisia tai sosiaalisia muutoksia, joihin vaihtoehtoinen journalismi usein tähtää. Vaihtoehtoinen journalismi ei myöskään ole löytänyt suurempaa yleisöä, vaan pysyy usein pienten yleisöjen tiedotusvälineenä. Atton myös tiedostaa vaihtoehtoisen journalismin sosiaalisen, kulttuurillisen ja poliittisen arvon; kuinka vaihtoehtoisen journalismin kautta ei esitetä yhtä vaihtoehtoista näkökulmaa vallassa olevalle näkökulmalle, vaan monta vaihtoehtoa. (2019, 1–2.)

Sosiaalisen konstruktionismin periaatteiden mukaan todellisuus on sosiaalinen rakennelma, joten se taho joka pystyy puhuttelemaan suurinta yleisöä pitää käsissään suurta symbolista valtaa muokata todellisuutta. Vaihtoehtoinen journalismi pohtii tapoja esittää maailma toisin. (Atton, 2019, 2.)

Vaihtoehtoisen journalismin äärellä äänen antaminen, äänen kuuluminen ja äänen tunnistaminen ovat asioita, joita journalistien tulisi miettiä. Ylevästi ajateltuna journalistit asettuvat altavastaajan asemaan ja puolustavat kiellettyjä ääniä. Mutta mitä jos ja kun ne äänet kuuluvat holokaustin kieltäville äärioikeistolaisille? Vasemmistolaisen ei ole kunnallistasolla vaikeaa antaa kokoomuslaisen äänen kuulua, mutta kun kyse on omalle arvomaailmalle täysin vastakkaisesta äänestä, voi olla vaikeaa antaa mahdollisuus. Tulisiko antaa mahdollisuus? Miten päätös antaa tai olla antamatta ääni jollekin, joka on täysin journalistin omaa arvomaailmaa vastaan vaikuttaa maailmaan ja toisaalta journalistin omaan arvomaailmaan?

5 KOKEELLINEN JOURNALISMI

Kokeellinen journalismi ei ole laajalti käytössä oleva termi. Suomeksi hakusanoilla “*kokeellinen journalismi*” ei löydy mitään, ja englanniksi hakusanoilla “*experimental journalism*” putkahtelee tuloksia esiin vähän, mutta mikään ei johda oikein mihinkään. Lienee syytä pyrkiä määrittelemään kokeellisuutta ja journalismia, yhdessä ja erikseen.

Kokeellisuus on uuden asian kokeilemista käytännössä. Kokeellisuuteen on sisäänrakennettu lupa epäonnistua, ja ehkäpä näistä syistä kokeellisuus ei ole helppoa. Uuden keksiminen ei ole helppoa, ja epäonnistumisen olettaisin olevan monelle epämukava asia kokea. Kokeellinen journalismi on mielestäni lähempänä kokeellista taidetta kuin esimerkiksi kokeellista fysiikkaa. Kokeellinen taide välttelee määritelmiä eläväisen luontonsa takia. Nähdäkseni epäonnistuminen journalismin kentällä ei ole katastrofaalista, jos sen tekee harkiten. Ehkä valtakunnallinen skuuppi ei ole otollisin hetki harjoittaa kokeellisuutta, mutta valtakunnallinen, laajasti uutisoitu asia voi ollakin hyvä kohde kokeelliselle lähestymistavalle, mikä ikinä se tapa sitten onkin.

Kirjallisuuden avantgarde ja kokeellisuus -kokoelmassa kokeellisesta kirjallisuudesta sanotaan kokeellisuuden olevan avantgardea neutraalimpi yleiskäsite historiallisessa kontekstissa. Kanonisoituneen avantgarden ohella myös muusta epäkonventionaalisesta taiteesta on käytetty termiä kokeellinen. (Katajamäki & Veivo 2007, 12.) Katajamäen ja Veivon mukaan kokeellisuuden käsitteellä ei ole selkeää ja vakiintunutta historiallista perustaa, ja siksi voidaan melkein mitä tahansa kutsua kokeelliseksi. Katajamäki ja Veivo väittävät vielä, että kokeellisuuden uusien muotojen ja sisällön ratkaisujen etsiminen on yhteinen piirre kaikelle taiteelle. (2007, 12.)

Vaikka avantgarde sujahtaakin kokeellisuuden piiriin, ainakin historiallisessa mielessä, on kuitenkin mahdollista tehdä ero kokeellisen taiteen ja avantgarden välille. Siinä missä avantgarde pyrkii puskemaan rajoja perinteen sisällä, laajentamaan siis tarkoitustaan, tai rikkomaan niitä perinteitä, kokeellinen taide operoi rajojen ulkopuolella. Monesti se tarkoittaa taiteen piirissä eri tyyllilajien, tekniikoiden ja jopa taidelajien yhdistämistä. (Tiits 2020.) Yksi määräävä piirre, kuten johdannossa sanoin, on asioiden tekeminen ja kartoittaminen siitä huolimatta, ettei tekijä tiedä lopputulemaa eikä edes välttämättä osaa tehdä käsillä olevaa asiaa (Tiits 2020).

Antti Salminen kirjoittaa historiallisen avantgarden jääneen henkiin voimansa menettäneenä paradoksaalisessa kamppailussaan modernismin tähden ja modernismia vastaan. Salmisen mukaan avantgardesta tuli genreytyneen kokeellisen taiteen kaatoluokka, johon voidaan lykätä kaikki muuten vaikeasti määriteltävä. (2007.) Salminen sanoo myös:

Jos historiallisen avantgarden ideaalisena tehtävänä oli yhdistää erottamattomasti taide jokapäiväiseen, se on epäonnekseen onnistunut. Tämä on toinen paradoksi: historiallinen avantgarde lakkasi olemasta avantgardea toteuttaessaan omat ideaalinsa. (Salminen 2007.)

Salminen perustelee sanomansa provokaation avantgarden keinoin olevan ”vaivoin mahdollista”. Avantgarden ikonit ovat hänen mukaansa ”auttamatta arkistuneet ja institutionaalisoituneet” (Salminen 2007). Näiden määritelmien valossa ei tunnu mielekkäältä käsitellä kokeellista journalismia kokeellisuuden tai avantgarden historiallisessa merkityksessä. Journalismi, joka seikkailee eri taiteenlajien tai taiteen ja tieteen rajapinnoilla, vaikuttaa hedelmällisemmältä maaperältä.

Vaikka gonzojournalismia tai dokumenttiteatteria ei kokeelliseksi journalismiksi kutsutakaan, ovat ne hyviä esimerkkejä äsken mainitsemastani. Gonzojournalismi yhdistää kaunokirjallisia tekniikoita journalistiseen raportointiin ja journalistisiin periaatteisiin (vaikkakin se pyrkii sotimaan niitä periaatteita vastaan). Toki voidaan myös väitellä, että gonzojournalismi noudattaa avantgardistista ajatusta ja vain laajentaa omaa elinpiiriään kaunokirjallisuuden piiriin. Dokumenttiteatteri taas yhdistää nimensä mukaisesti journalismia ja teatteria. Molemmat esimerkit tasapainottelevat totuudenmukaisuuden ja fiktion rajalla.

MEDEIA-hankkeen toisen tulevaisuusklubin uutta journalismia pohtineessa raportissa vuonna 2014 pohdittiin journalismia vuonna 2030. Tulevaisuuden näkymissä journalismi kulkee samoilla poluilla, joille se on jo lähtenyt. Tulevaisuuden kuvissa journalistit kuratoivat tietoa ja laajentavat sitä, tekevät palvelujournalismia, seuloivat informaatiomassoja ja selkeyttävät sitä yleisölle ja tarttuvat rohkeasti uutta teknologiaa sarvista. Tulevaisuuden journalistit tekevät raportin mukaan läpinäkyvää ja avointa journalismia, joka ottaa huomioon erilaiset näkökulmat, yllättävät tiedot esitetään yksinkertaisesti ja esteettisesti, tieto on kuluttajalle räätälöityä ja se toimitetaan teknologisesti innovatiivisessa paketissa. (Heinonen & Ruotsalainen 2014.)

Raportin mukainen tulevaisuuden journalisti tuntuu toteuttavan journalismin nykyistä lentorataa, hyvässä ja pahassa. Optimitilanteessa journalismi kehittyi entisestään ja pitää roolinsa

neljäntenä valtiomahtina (ehkä vielä tiukentaa otettaankin), mutta huonosti käydessä journalismi vesittyy kustantajien äänitorveksi, hampaattomaksi palvelujournalismiksi tai attraktioksi ilman uutista ja tarinaa. Uskon, että kokeellisuudella voisi olla vahva rooli journalismin matkalla tulevaisuuteen.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tulevaisuuden kuvien mukaan journalismi elää suuntaan ja toiseen, julkaisualustat muuttuvat, kuvan laatu paranee. Virtuaalitodellisuus ja lisätty todellisuus tuovat uusia ulottuvuuksia keskittymishäiriöömme, mutta lähemmin tarkasteltuna journalismi polkee paikoillaan. On ironista, että koko journalismin historiaa värittää lausahdus ”journalismi on murroksessa”, mutta niin kovin vähän on oikeasti muuttunut siinä, miten journalismia tehdään. Miksi sitten journalismin tulisi muuttua? Miksi kokeellisuus? Kokeellisuus puskee tiedettä ja taidetta eteenpäin, välillä hitaasti, välillä harppauksin. Samalla kokeellisuus puskee keskustelua ja ymmärrystä tieteestä ja taiteesta. Kokeellisuus puskee ymmärrystämme mahdollisuuksista ja näyttää, mitkä keinot eivät toimi ainakaan tällä tavalla. Lyhyesti: kokeellisuus puskee kaikkea eteenpäin.

Miksi journalismin tulisi muuttua? Olen tässä kirjallisuuskatsauksessa listannut kohtia, joihin journalistit voisivat kiinnittää, ja kiinnostavatkin, huomiota. Kokeellisuus voi häiritä signaalia eli kadottaa viestin merkityksen hälyyn, sillä kokeellisuus saattaa käyttää erikoiskoodeja viestimiseen. Erikoiskoodien ymmärtäminen vaatii halun oppia ymmärtämään erikoiskoodeja. Kokeellisuuden ymmärtäminen vaatii halun oppia ymmärtämään kokeellisuutta, ja kaikki oppi vie meitä kohti suurempaa ymmärrystä. Jos kokeellisuus puskee kaikkea eteenpäin ja vie meitä kohti suurempaa ymmärrystä, vie se myös journalismia eteenpäin, kohti jotain uutta. Mikäli suuremman yleisön journalismi liikkuu eteenpäin, puskee se myös yleistä keskustelua ja edistää täten koko kansakuntaa.

Kuten vaihtoehtoinen journalismi osoittaa, ei journalismin tarvitsisi olla sidoksissa suuriin mediataloihin, vaan se voisi toteuttaa kirkasotsaista ideaaliaan omin neuvoin. Ensin journalistien pitäisi tietää, mikä se ideaali on. Journalistien on syytä miettiä suhdettaan totuuteen, objektiivisuuteen, fiktion ja ääneen, ihmisen narratiiviin. Kokeellinen lähestymistapa voisi antaa työkalut pohtia näitä asioita.

Olen vahvasti sitä mieltä, että totuuden ajattelu konstruktionistisella tavalla on terveellistä journalisteille. En usko, että niihin ajatuksiin täytyy uskoa, eikä ympäröivää todellisuutta tarvitse kieltää (eivät konstruktionistitkaan niin tee), mutta on hyvä suhtautua kriittisesti vallalla oleviin totuuksiin. Kuten vaihtoehtoisen journalismin luvussa mainitsin, ei vaihtoehtoista journalismia tarvittaisi, mikäli kaikki saisivat äänensä kuuluviin mediassa. Tasapuolisuusharhaisessa

maailmassa on journalistin mietittävä, mitkä äänet ovat tasavertaisia. Asiantuntijan ja kadunmiehen mielipiteet eivät paina saman verran vaakakupissa, jos kysymys on asiantuntijan erityisalueesta. Mutta miten vaietut äänet vaikuttavat yhdessä rakennettuun todellisuuteen? Äänen antaminen voi olla myös tukalaa, jos se ääni kuuluu journalistin kannalta epämiellyttävälle taholle. Siksi journalistin on syytä miettiä, minkälaisista maailmaa hän on rakentamassa, sillä totuus ei ole yksiselitteinen asia ja sanavalinnoilla on merkitystä. Uusien lähestymistapojen kokeileminen äänen antamiselle voisi lieventää tuota tukaluutta.

Luvun 3.2 lopussa kysyin, mitä journalistit tekevät ilman totuutta. Mitä on journalismi ilman totuutta? Se on mielestäni joukko kuratoituja mielipiteitä ja löyhällä moraalisella opetuksella ryyditettyjä tarinoita. Vastaus tuntuu antiklimaattiselta, mutta se on samansuuntainen Lehtisen esittämän objektiivisuus 2.0 kanssa: journalisti kasaa Lehtisen mukaan kokoelman näkökulmia ja käsityksiä aiheesta, joita sitten testaa, kritisoi ja pyörittelee. Näkökulma ei nähdäkseni ole sen luotettavampi asia kuin fiktiokaan. Jos jotain, rehellisesti keksittynä asiana kerrottu fiktio on luotettavampaa kuin kätkeyin tarkoitusperin jaettu näkökulma.

Koska journalismi epäonnistuu sekä pyrkimyksissään faktuaalisuuteen että objektiivisuuteen, kuten vaihtoehtomedian tarve tuntuu osoittavan, on syytä haastaa molemmat ihanteet; ei hylätä, mutta haastaa. Ehkä faktan ja fiktion välinen raja onkin leveämpi alue, kuin aiemmin on luultu. Se on joka tapauksessa alue, jota tulisi tutkia tarkemmin, mutta varovaisesti. Vaikka haastan totuudenmukaisuuden tässä tutkielmassa, on se silti journalismin uskottavuuden kannalta hyvin tärkeä pilari. Se ei kuitenkaan tarkoita, etteivätkö journalistit voisi kokeilla faktan ja fiktion rajojen venyttämistä, jos vain kokeilu tehdään yleisölle selväksi.

Kaikki journalismin peruseriaatteiden haastaminen voi olla hedelmällistä, mutta myös vaarallista peliä. Uskon kuitenkin, että riskin ottaminen palkitsee. Kokeilemalla ja epäonnistumalla pystymme kertomaan, mitä journalismi on, mitä se voisi olla ja mitä se ei ole. Yksi epäonnistuminen kertoo, ettei kokeilu toimi kokeiluilla muuttujilla, mutta muuttujia on rajaton määrä, joten tapoja kokeilla on rajaton määrä.

7 POHDINTA

Lähdin määrittelemään kokeellista journalismia, vaikka vallan hyvin tiesin sen olevan hankalaa. Kokeellisuus on ollut minulle sydäntä lähellä jo vuosia. Epäilen sen johtuvan improvisaatioteatteritaustastani. Improvisaatio ja kokeellisuus kulkevat taiteessa käsi kädessä, jostain kumman syystä. Ehkä hetkessä keksitty on luovuutta puhtaimmillaan, tai ehkä sekä kokeellisen taiteen että improvisaation harrastajat ovat vain samankaltaisia ihmisiä.

Tutkielmani aiheen rajaaminen ja käsittely oli haastava tehtävä. Aioin alun perin tehdä tutkielmani analyysinä, mutta kuten tutkielmassa nyt käy ilmi, ei analysoitavaa löydy liiemmästi. Kokeellisuuden rajat ovat löyhät, mutta silti kovin tiukat. Ilmiselvimmät esimerkit kokeellisuudesta osoittautuivat tarkemmalla pohdiskelulla esimerkeiksi audiovisuaalisesta kokeellisuudesta, ei journalistisesta kokeellisuudesta.

Lähteiden kerääminen kirjallisuuskatsausta varten oli oma operaationsa, ja aihe kaipaa jatkotutkimusta, sillä jokainen lähde synnytti lisää suuntia joihin lähteä. Vielä loppuseminaarissa minulle huomautettiin spekulatiivisen fiktion mahdollisuuksista tutkielmani aiheen yhteydessä. Ehkä joku päivä minä tai joku muu palaa tämän aiheen pariin.

Miltei kokonaan ajatustasolla tapahtuva kokeellisuus onkin vaikea laji. Kerta toisensa jälkeen kokeilija joutuu kyseenalaistamaan kaiken ajattelemansa. Niin turhauttavaa kuin se voikin olla, tuo kyseenalaistaminen ja haastaminen tuottaa tulosta. Aikansa kyseenalaistettuaan kokeilijalle tarjoillaan burroughsilaisittan alaston lounas – hetki, jolloin kukin näkee mitä kunkin haarukan päässä todella on.

LÄHTEET

Atton, C. 2013. Separate, supplementary or seamless? Alternative news and professional journalism. Teoksessa Peters, C. & Broersma, M. (toim.) *Rethinking Journalism: Trust and participation in a transformed news landscape*. Lontoo: Routledge. 131–143.

Atton, C. 2019. Introduction: Problems and positions in alternative and community media. Teoksessa Atton, C. (toim.) *The Routledge Companion to Alternative and Community Media*. Lontoo: Routledge. 1–18.

Couldry, N. 2019 Alternative media and voice. Teoksessa Atton, C. (toim.) *The Routledge Companion to Alternative and Community Media*. Lontoo: Routledge. 43–53.

Coyer, K. & Dowmunt, T. 2007. Introduction. Teoksessa Coyer, K. Dowmunt, T. & Fountain, A. (toim.) *The Alternative Media Handbook*. Lontoo: Routledge. 1–12.

Fiske, J. 1992. Merkkien kieli: Johdatus viestinnän tutkimiseen. Suom. ja toim. V. Pietilä, R. Suikkanen & T. Uusitupa. Tampere: Vastapaino.

Forde, S. 2011. *Challenging the News: The Journalism of Alternative and Community Media*. Lontoo: Palmgrave MacMillan.

Hackett, R. & Gurleyen, P. Beyond the binaries? Alternative media and objective journalism. Teoksessa Atton, C. (toim.) *The Routledge Companion to Alternative and Community Media*. Lontoo: Routledge. 54–65.

Hall, S. 1992. Kulttuurin ja politiikan murroksia. Suom. ja toim. J. Koivisto, M. Lehtonen, T. Uusitupa & L. Grossberg. Tampere: Vastapaino.

Heinonen, S. & Ruotsalainen, J. 2014. Uusi journalismi? MEDEIA-hankkeen Tulevaisuusklina II, 23.10.2014, Rakennustietosäätiö, Helsinki. Tutu e-julkaisu 16/2014. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto. Viitattu 12.3.2020, https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/147499/eTutu_16-2014.pdf?sequence=1.

Hemánus P. & Tervonen I. 1980. Objektiiivinen joukkotiedotus. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Julkisen sanan neuvosto. 2014. Journalistin ohjeet. Viitattu 2.5.2020, https://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/.

Julkisen sanan neuvosto. 2020. Lehtimiehen ohjeet. Viitattu 3.5.2020. https://www.jsn.fi/ohjeet_kautta_aikain/lehtimiehen-ohjeet-1968/.

Jyväskylän yliopisto. Jyväskylän yliopisto. 2015. Sosiaalinen konstruktionismi. Sivustolla Lähdesmäki, T., Hurme, P., Koskimaa, R., Mikkola, L., Himberg, T., Menetelmäpolkuja humanisteille. Jyväskylän yliopisto, humanistinen tiedekunta. Viitattu 3.5.2020, <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tieteenfilosofiset-suuntaukset/sosiaalinen-konstruktionismi>.

Katajamäki, S. & Veivo, H. 2007. Kirjallisuuden avantgarde ja kokeellisuus. Helsinki: Gaudeamus.

Kielitoimiston sanakirja. 2020. Hakusanat fakta, fiktio, totuus. Viitattu 2.5.2020, <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/>.

Kunelius, R. 2000. Journalismi nelijalkaisena otuksena: Tutkimuksen näkökulmia, ongelmia ja haasteita. Tiedotustutkimus 23 (3), 4–27.

Kunelius, R. 2003. Viestinnän vallassa: Johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin. Helsinki: WSOY.

Kytölahti, A.-R. 2018. Tämä tarina on tosi: Missä kulkevat narratiivisen journalismin rajat? Oulun Ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 3.5.2020. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/140773/Kytolahti_Anna-Reetta.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lassila-Merisalo, M. 2009. Faktan ja fiktion rajamailla: Kaunokirjallisen journalismin poetiikka suomalaisissa aikakauslehdissä. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä studies in humanities. Väitöskirja. Viitattu 3.5.2020,

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/19891/9789513935399.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Lehtinen, A.P. 2014. Etiikka.fi. Journalismin uusi objektiivisuus. Viitattu 10.3.2020, <https://etiikka.fi/media/journalismin-uusi-objektiivisuus/>.

Mäkelä, M. 2018. Kertomuksen vaarat. #huussilukemisto: Journalisti – oletko aina käyttänyt tarinallisuutta väärin? Kertomuksentutkija neuvoo, miten vältät vaaranpaikat. Viitattu 3.5.2020, <https://kertomuksenvaarat.wordpress.com/2018/07/28/huussilukemisto-journalisti-oletko-aina-kayttanyt-tarinallisuutta-vaarin-kertomuksentutkija-neuvoo-miten-valtat-vaaranpaikat/>.

Salminen, A. 2007. Avantgarden mahdoton mahdollisuus. *Niin & Näin* (3), 59–61. Viitattu 13.3.2020, <http://netn.fi/sites/www.netn.fi/files/netn073-16.pdf>.

Seppänen, J. & Väliaverronen, E. 2014. *Mediayhteiskunta*. 3. tarkastettu painos. Tampere: Vastapaino.

Tieteen termipankki. 2017. Hakusana exemplum. Viitattu 3.5.2020, <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:exemplum>.

Tiits, K. 2020. Toimittaja. Haastattelu 20.2.2020. Tekijän hallussa.

Vihma, A., Hartikainen, J., Ikäheimo, H.P & Seuri, O. 2018. *Totuuden jälkeen*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Teos.